

**THÀNH PHỐ CẦN THƠ TRONG CHIẾN LƯỢC
TRỞ THÀNH TRUNG TÂM KHOA HỌC, CÔNG NGHỆ
VÀ ĐỔI MỚI SÁNG TẠO, KẾT NỐI VÙNG ĐỒNG BẰNG
SÔNG CỬU LONG, CẢ NƯỚC VÀ KHU VỰC**

TS Ngô Anh Tín

Giám đốc Sở Khoa học và Công nghệ thành phố Cần Thơ

Cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (CMCN 4.0) đang diễn ra trên thế giới thúc đẩy các nền sản xuất công nghiệp đạt hiệu suất cao với chất lượng sản phẩm tốt và giá thành hạ, đồng thời tác động trực tiếp đến các lĩnh vực dịch vụ và lưu thông hàng hóa cũng như có ảnh hưởng sâu rộng tới mọi mặt kinh tế - xã hội, an ninh - quốc phòng của cả nước. Hơn bao giờ hết, khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo đang đóng vai trò then chốt trong sự phát triển kinh tế - xã hội của mỗi quốc gia. Chính vì vậy, Đảng và Nhà nước luôn rất coi trọng việc phát triển và ứng dụng khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo, là động lực chủ yếu trong phát triển kinh tế - xã hội và xây dựng an ninh - quốc phòng. Trước những thách thức đặt ra từ cuộc CMCN 4.0 và quá trình hội nhập quốc tế, Đại hội XIII của Đảng đặc biệt chú trọng vai trò của khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo, coi đó là một trong những đột phá chiến lược phát triển đất nước giai đoạn tới.

Cuộc CMCN 4.0 với quá trình số hóa, xu hướng kết hợp giữa thực và ảo, sự bùng nổ của nhiều lĩnh vực công nghiệp mới như trí tuệ nhân tạo, dữ liệu lớn, kết nối vạn vật, điện toán đám mây,... đang mang đến sự thay đổi vượt bậc trong cuộc sống, việc làm và trong quá trình sản xuất kinh doanh. Các công nghệ lõi của CMCN 4.0 đã và đang làm thay đổi lợi thế so sánh giữa các nền kinh tế. Tài nguyên thiên nhiên, lao động chi phí thấp, thậm chí cả tiền vốn sẽ mất dần lợi thế so với đổi mới sáng tạo và đổi mới sáng tạo sẽ dần trở thành động lực tăng trưởng hàng đầu với tất cả các nền kinh tế.

Trong bối cảnh đó, vai trò, sứ mệnh của khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo đã được khẳng định mạnh mẽ trong 6 nhiệm vụ và 3 đột phá chiến lược mà Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng đề ra. Với vai trò khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo góp phần quan trọng trong xây dựng, phát triển giá trị văn hóa, xã hội, con người Việt Nam, ngày 11/5/2022 Chính phủ ban hành Quyết định số 569/QĐ-TTg Chiến lược phát triển khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo đến năm 2030. Mục tiêu cụ thể của Chiến lược là khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo đóng vai trò quan trọng phát triển công nghiệp mũi nhọn, trọng tâm là công nghiệp chế biến, chế tạo, góp phần quan trọng vào cơ cấu lại nền kinh tế theo hướng hiện đại, đưa nước ta trở thành nước có công nghiệp hiện đại vào năm 2030.

Nằm ở vị trí trung tâm vùng đồng bằng sông Cửu Long, thành phố Cần Thơ mang những đặc trưng cơ bản của một trung tâm đa chức năng, có sức lan tỏa về kinh tế, văn hóa, xã hội và là cửa ngõ của cả vùng đồng bằng sông Cửu Long. Trong những năm qua, hoạt động khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo của thành phố đã thể hiện được vai trò quan trọng đối với tăng năng suất, hiệu quả, tăng trưởng và năng lực cạnh tranh của các doanh nghiệp trong dài hạn. Đặc biệt, trong bối cảnh đại dịch Covid-19 đã đặt ra những yêu cầu cho thành phố cần tiếp tục đẩy mạnh hoạt động khởi nghiệp và đổi mới sáng tạo trong phát triển kinh tế, qua đó góp phần hiện thực hóa chủ trương tái cơ cấu, đổi mới mô hình tăng trưởng theo hướng ổn định, bền vững hơn.

Một số kết quả đạt được

Công tác quản lý nhà nước về khoa học và công nghệ ngày càng được tăng cường trên tất cả các lĩnh vực, từ nghiên cứu khoa học, tiêu chuẩn, đo lường, chất lượng, công nghệ, sở hữu trí tuệ, thông tin thống kê... đã góp phần nâng cao hiệu quả, hiệu lực quản lý trên địa bàn thành phố. Là địa phương thể hiện khá rõ về sự phối hợp liên kết trong tổ chức các hoạt động khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo của vùng, nhất là liên kết, chia sẻ thông tin và phối hợp triển khai các nhiệm vụ khoa học công nghệ, sự kiện đổi mới sáng tạo mang tính vùng, bước đầu đã thu được kết quả. Trong đó, sự kiện nổi bật và thường xuyên của thành phố về kết nối khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo là Diễn đàn Khởi nghiệp và Đổi mới sáng tạo vùng đồng bằng sông Cửu Long, Ngày hội khởi nghiệp đổi mới sáng tạo vùng đồng bằng sông Cửu Long (Techfest Mekong) thu hút trên 2.000 lượt người tham dự mỗi năm.

Vai trò chỉ đạo điều hành của các cấp ủy đảng, chính quyền được thể hiện rõ trong việc ban hành hệ thống các văn bản quản lý nhà nước về khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo, đặc biệt là các văn bản liên quan đến quy định quản lý, các cơ chế chính sách hỗ trợ doanh nghiệp đổi mới công nghệ, thúc đẩy ứng dụng chuyển giao tiến bộ khoa học và công nghệ vào sản xuất và đời sống; hỗ trợ hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo... Nhờ đó mà vai trò và vị thế của khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo trong phát triển kinh tế - xã hội tại địa phương ngày càng được khẳng định.

Hoạt động nghiên cứu khoa học phát triển công nghệ được triển khai ngày càng bài bản, sát với yêu cầu ứng dụng, nhất là việc đề xuất đặt hàng các nhiệm vụ nghiên cứu, nâng cao chất lượng, chú trọng hơn vào tính ứng dụng kết quả nghiên cứu vào thực tế sau khi nghiệm thu. Việc quản lý nhiệm vụ khoa học và công nghệ của thành phố tiếp tục đi vào nề nếp, hợp lý và khoa học hơn; công tác xét duyệt, thẩm định, kiểm tra, nghiệm thu, đăng ký kết quả được thực hiện đúng quy định, thu hút được đội ngũ chuyên gia của các viện, trường tại các tỉnh và trong vùng tích cực tư vấn giúp việc triển khai các nhiệm vụ có được cơ sở khoa học và phù hợp với thực tiễn. Đã hướng đến đối tượng trọng tâm, ưu tiên lựa chọn doanh nghiệp có tiềm năng và năng lực tham gia thực hiện đề tài, dự án, vì thế việc triển khai nhân rộng kết quả sau nghiệm thu ngày càng được khẳng định và có hiệu quả.

Hoạt động hỗ trợ về khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo được tiếp tục đẩy mạnh, nhằm hỗ trợ các tổ chức, cá nhân, doanh nghiệp ứng dụng, chuyển giao, đổi mới công nghệ, nâng cao năng lực công nghệ, nâng cao năng suất và chất lượng sản phẩm, hàng hóa, xác lập và phát triển tài sản trí tuệ, thúc đẩy đổi mới sáng tạo... Thành phố đã có sự quan tâm, đầu tư cho hoạt động phát triển thị trường, hỗ trợ khởi nghiệp đổi mới sáng tạo; hệ sinh thái khởi nghiệp đổi mới sáng tạo của thành phố đã hình thành và phát triển góp phần tạo ra một thể hệ doanh nghiệp mới, kinh doanh dựa trên khai thác tài sản trí tuệ và năng động trong tiếp cận thị trường. Vừa qua, Sở Khoa học và Công nghệ đã tham mưu Thành ủy, Ủy ban nhân thành phố Đề án thành lập Trung tâm Đổi mới sáng tạo theo tinh thần Nghị quyết số 98/NQ-CP ngày 30 tháng 8 năm 2021 của Chính phủ Ban hành Chương trình hành động của Chính phủ thực hiện Nghị quyết số 59-NQ/TW ngày 05/8/2020 của Bộ Chính trị về xây dựng và phát triển thành phố Cần Thơ đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045 và Nghị quyết số 13-NQ/TW ngày 02 tháng 4 năm 2022 của Bộ Chính trị khóa XIII về phương hướng phát triển kinh tế - xã hội, bảo đảm quốc phòng, an ninh vùng đồng bằng sông Cửu Long đến năm 2030, tầm nhìn đến năm 2045. Hoạt động sáng kiến, sáng tạo được thực hiện ngày càng chặt chẽ, có hiệu quả. Chất lượng các sáng kiến, sáng tạo ngày càng ngày càng nâng cao.

Thành phố đã ban hành và triển khai chương trình hỗ trợ phát triển tài sản trí tuệ, nhất là cho các đặc sản, sản phẩm truyền thống. Bên cạnh đó, ưu tiên dành nguồn lực cho nghiên cứu ứng dụng và hoàn thiện quy trình, các tiêu chí về chất lượng sản phẩm chủ lực, góp phần tạo ra giá trị gia tăng, đóng góp hiệu quả cho phát triển kinh tế - xã hội của thành phố và vùng.

Những tồn tại

Thực trạng liên kết vùng về khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo còn yếu, chưa có các nghiên cứu quy mô liên ngành, liên vùng để giải quyết các vấn đề lớn, trọng tâm để làm cơ sở cho các nghiên cứu chuyên sâu theo từng lĩnh vực, phục vụ phát triển kinh tế - xã hội vùng. Cùng với đó các nhiệm vụ nghiên cứu khoa học thường tập trung chú trọng nghiên cứu các đề tài độc lập, ít có sự gắn kết, chưa chú trọng nghiên cứu theo chuỗi giá trị sản phẩm do vậy chưa góp phần thúc đẩy phát triển các vùng sản xuất hàng hóa tập trung theo chuỗi liên kết gắn với thị trường tiêu thụ. Hoạt động triển khai ứng dụng tiến bộ khoa học công nghệ còn nhiều bất cập, số lượng mô hình ứng dụng tiến bộ khoa học công nghệ chưa lớn, chưa đủ sức lan tỏa rộng rãi tạo sự thay đổi rõ nét, kịp thời trong sản xuất để đáp ứng được yêu cầu của sự nghiệp phát triển kinh tế - xã hội.

Với các cơ hội rất lớn, song các kết quả và tác động của khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo đối với sự phát triển kinh tế - xã hội vùng chưa tương xứng với tiềm năng. Năng lực hấp thụ, làm chủ, ứng dụng các tiến bộ khoa học và công nghệ trong thực tiễn sản xuất và đời sống còn hạn chế. Mức độ đổi mới, chuyển giao công nghệ và tham gia vào chuỗi giá trị của doanh nghiệp nội địa thấp. Bên cạnh một số ít sản phẩm địa phương đặc thù đã được bảo hộ chỉ dẫn địa lý, nhiều sản phẩm chưa được quan tâm xây dựng thương hiệu nên giá trị thương mại chưa cao.

Chất lượng nguồn nhân lực, kỹ năng người lao động, năng suất lao động còn chưa cao. Còn thiếu hụt cán bộ trình độ cao chủ trì các công trình nghiên cứu tầm quốc gia để giải quyết các vấn đề lớn của địa phương. Nguồn nhân lực khoa học và công nghệ, nhất là nhân lực sau đại học không đồng đều. Đội ngũ cán bộ khoa học và công nghệ có trình độ chuyên môn sâu còn thiếu. Nhân lực khoa học và công nghệ làm việc trong doanh nghiệp chiếm tỷ trọng thấp, còn thiếu công nhân kỹ thuật tay nghề cao, làm hạn chế năng lực tiếp thu, làm chủ công nghệ của các doanh nghiệp trên địa bàn.

Quá trình đổi mới công nghệ trong các doanh nghiệp chưa có sự bứt phá, thiếu nhiều yếu tố để thúc đẩy thực hiện đổi mới. Chưa có nhiều doanh nghiệp quan tâm đầu tư cho nghiên cứu khoa học, phát triển và đổi mới công nghệ, coi đầu tư cho khoa học và công nghệ là chiến lược phát triển bền vững của doanh nghiệp.

Đầu tư cho khoa học và công nghệ của thành phố chưa tương xứng với nhu cầu và tiềm năng phát triển. Nguồn kinh phí cho khoa học và công nghệ chủ yếu dựa vào ngân sách nhà nước song đang rất thiếu so với nhu cầu, huy động các nguồn kinh phí ngoài ngân sách còn rất thấp, chưa huy động được đáng kể nguồn vốn từ doanh nghiệp.

Một số định hướng trong thời gian tới

Với vai trò liên kết vùng và là trung tâm để định hướng phát triển khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo, hướng đến mục tiêu phục vụ cho phát triển kinh tế - xã hội của thành phố ngày càng có hiệu quả cao, một số định hướng phát triển khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo gắn với liên kết vùng được đề xuất như sau:

Đề xuất thử nghiệm chính sách mới (Sandbox) nhằm thúc đẩy ứng dụng các sáng kiến, mô hình đổi mới sáng tạo và công nghệ mới; khuyến khích văn hóa đổi mới sáng

tạo ở địa phương. Thay đổi tư duy “nhiệm kỳ” và “cục bộ địa phương” trong hoạch định và thực thi chính sách phát triển. Đẩy mạnh các giải pháp thay đổi tư duy của các chủ thể sản xuất kinh doanh (người dân, các doanh nghiệp, các hội sản xuất...) về liên kết thị trường và sự tham gia vào chuỗi giá trị.

Tăng cường hợp tác tăng cường liên kết hoạt động khoa học, công nghệ và đổi mới sáng tạo với các địa phương trong vùng đồng bằng sông Cửu Long trên cơ sở phát huy lợi thế cạnh tranh của mỗi tỉnh và toàn vùng. Tham mưu các chính sách hỗ trợ hợp lý để tạo đòn bẩy cho doanh nghiệp đầu tư vào các nhiệm vụ nghiên cứu khoa học, đổi mới công nghệ phục vụ phát triển sản xuất kinh doanh của doanh nghiệp, tạo liên kết sản xuất theo chuỗi giá trị mà ở đó doanh nghiệp giữ vai trò hạt nhân.

Chú trọng phát triển, bồi dưỡng, nâng cao năng lực và chất lượng nguồn nhân lực địa phương, bao gồm cả đội ngũ cán bộ khoa học và quản lý khoa học và công nghệ, cán bộ kỹ thuật và quản trị công nghệ ở các doanh nghiệp và kỹ năng người lao động.

Lấy doanh nghiệp làm trung tâm của hoạt động đổi mới và ứng dụng công nghệ. Tăng cường năng lực hấp thụ, khai thác, ứng dụng công nghệ và các tiến bộ khoa học và công nghệ trong giải quyết các vấn đề của vùng và địa phương.

Tăng cường liên kết, hợp tác giữa các địa phương trong vùng đồng bằng sông Cửu Long trong chuỗi giá trị, khai thác tiềm năng và phát triển các sản phẩm đặc thù có thể mạnh của vùng.

Tăng cường kết nối, tương tác giữa viện, trường, doanh nghiệp trong hệ thống đổi mới sáng tạo địa phương và vùng. Tăng cường vai trò của các sàn giao dịch công nghệ, kết nối với các trung tâm ứng dụng tiến bộ khoa học và công nghệ của thành phố, chia sẻ dữ liệu chung, kết nối thông tin nhu cầu cung - cầu công nghệ thông qua các sàn giao dịch, điểm kết nối cung, cầu công nghệ.

Đề xuất hình thành hệ thống đổi mới sáng tạo vùng với các liên kết, hợp tác chặt chẽ giữa khu vực hàn lâm và khu vực công nghiệp (các viện nghiên cứu, trường đại học và các doanh nghiệp trong vùng). Tiếp tục đẩy mạnh phát triển hệ sinh thái khởi nghiệp sáng tạo của thành phố và vùng đồng bằng sông Cửu Long để nuôi dưỡng, phát triển các doanh nghiệp khởi nghiệp sáng tạo có tiềm năng tăng trưởng cao./.